

TARİH

ken, "The Battle for History after Suharto: Beyond Sacred Dates, Great Men, and Legal Milestones", *Critical Asian Studies*, XXXIII/3, Philadelphia 2001, s. 323-350; A. Nagazumi, "Toward an Autonomous History of Indonesia with Special Reference to the Dutch Historical Writings on Indonesia", *The Developing Economics*, VI/2, Chiba 2007, s. 207-220; I. Proudfoot, "Ta'rikh", *EP* (Ing.), X, 301-302; "Indonesian Historiography", *A Global Encyclopedia of Historical Writing* (ed. D. R. Woolf), New York-London 1998, I, 465-467; "Malay Historical Writing", a.e., II, 585-588.

İSMAİL HAKKI GÖKSOY

Osmanlılar'dan Önce Anadolu. XI. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen Selçuklu fetihleri ve aynı yüzyılın son çeyreğinde Anadolu Selçuklu Devleti'nin kuruluşu Anadolu'yu kısa sürede İslâm kültür muhitine dahil etmiştir. XII. yüzyılın ortalarında Tokat ve Niksar gibi Orta Anadolu şehirlerinde ilk medreseler kurulmuştur. İslâm tarih yazıcılığının Anadolu coğrafyasındaki ilk örneği, Burhâneddîn-i Ânevî'nin 1166-1212 yılları arasında kaleme aldığı manzum *Enîsü'l-ḳulûb* adlı Farsça eserdir. Müellif eserini Tebriz'de yazmaya başlamış, bir süre Malatya'da kadılık yaptıktan sonra 607'de (1210) Konya'ya gelmiş ve kitabını burada tamamlayarak I. İzzeddin Keykâvus'a sunmuştur. Yaklaşık 28.000 beyitten meydana gelen eser genel bir İslâm tarihi niteliğindedir. Ânevî esas itibarıyla bir vekâyi'nâme değil dinî-ahlâkî mahiyette bir eser meydana getirme amacı güttüğü eserinde Selçuklular'a ayrı bir kısım ayırmamış, son Abbâsî halifelerini anlatırken Selçuklular'dan da bahsetmiştir. Selçuklular hakkında verdiği mâlûmat arasında muhtemelen halk rivayetlerine dayanan birçok yanlış bilgi bulunmaktadır.

Tarih yazıcılığının Anadolu coğrafyasında ikinci örneği, I. Alâeddin Keykubad'ın (1220-1237) emriyle Emîr Kânî-i Tûsî'nin Firdevsî'nin *Şâhnâme*'sini örnek alarak hazırladığı manzum *Selcûḳnâme*'dir. Günümüze ulaşmayan bu eser hakkında bilinenler müellifin *Kelîle ve Dimne* adlı eserinde verdiği kısa mâlûmata dayanmaktadır. Buna göre Moğol istilâsı esnasında Horasan'da bulunan müellif Hindistan, Aden, Medine ve Bağdat'a yolculuk yaptıktan sonra Anadolu'ya gelmiştir. Burada I. Alâeddin Keykubad için yazdığı methiyeleriyle sultanın ihsanına mazhar olmuş ve zenginleşmiştir. Müellif, 300.000 beyitten meydana geldiğini söylediği otuz ciltlik eserini yaklaşık kırk yılda hazırlamıştır (*Kelîle ve Dimne*, vr. 8^b-9^a, 108^{a-b}). Bu hacimli eserde de tarihçilik ikinci planda olmalıdır. İbn

Bîbî'nin bu eserden geniş ölçüde faydalandığı anlaşılmaktadır.

Hoca Dehânî'nin III. Alâeddin Keykubad devrinde (1298-1302) *Şâhnâme* tarzında kaleme aldığı, 20.000 beyitten oluşan Farsça *Selcûḳnâme*, Anadolu'da manzum tarih yazma geleneğinin XIII. yüzyılın sonlarında devam ettiğini göstermektedir. Bu eser de günümüze intikal etmemiştir. Aynı geleneğin Karamanoğulları zamanında da sürdüğü ve Alâeddin Bey'in emriyle Yârcânî tarafından Farsça Karamanoğulları tarihi yazıldığı bilinmektedir. XVI. yüzyıl müellifi Şikârî bu eserden geniş ölçüde yararlanmıştır. XIV. yüzyıl ortalarında Hâce Selmân'ın muhtemelen Türkçe kaleme aldığı, Aydınoğlu Umur Bey'in gazâlarına dair manzum vekâyi'nâme de aynı gelenek içerisinde değerlendirilmelidir. Adına Sâdullah Enverî'nin kaynakları arasında rastlanan bu eser de günümüze ulaşmamıştır. *Şâhnâme*'nin etkisinde yazılan adı geçen eserlerde asıl amacın okuyucunun tarih merakını edebî, şiirsel ve hamâsî bir üslûpla gidermek olduğu anlaşılmaktadır. İlk örneklerinin kaybolmasına rağmen söz konusu geleneğin kökenlerinin İran coğrafyasında ve Büyük Selçuklu sarayı ile ilişkili çevrelerde aranması gerektiğinde şüphe yoktur.

Anadolu'da XIII. yüzyılın son çeyreğinden itibaren farklı bir tarih yazıcılığı geleneğinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu geleneğin zamanımıza kadar gelen ilk örneği İbn Bîbî'nin *el-Evâmirü'l-'Alâ'iyye fi'l-umûri'l-'Alâ'iyye* adlı eserdir. Müellif kitabını İlhanlı devri tarihçisi ve bürokratı Alâeddin Atâ Melik el-Cüveynî'nin isteği üzerine kaleme aldı. İbn Bîbî hâmisinden, Selçuklu Devleti'nin Anadolu'nun fetihten kendi zamanına kadar gelen tarihini yazma görevini aldıysa da eski dönemlerle ilgili yeterli bilgi bulamadığı için esere II. Kılıcarşan devrinin sonlarından başladı. 1192-1280 yılları arasındaki dönem içeren eserin asıl önemli kısmını müellifin ailesiyle birlikte Selçuklu Devleti hizmetine girdiği 1232'den sonrasına ait bölüm teşkil etmektedir. İbn Bîbî eserin ilk kısımlarında I. Gıyâseddin Keyhusrev, I. İzzeddin Keykâvus ve I. Alâeddin Keykubad devirleri için Kânî-i Tûsî'nin *Selcûḳnâme*'sini kullandı; sonraki kısımlar için kendi şahsî gözlemleriyle babasından ve çevresinden duyduğu bilgilerden faydalandı. Bu durum eserin esas itibarıyla bir tarih kitabından çok bir hâtirat özelliği taşımasına yol açtı. Oldukça ağır bir üslûpla yazılan eserde bir kısmı müellifin kendisine ait çok sayıda Farsça ve Arapça şiir yer al-

maktadır. İbn Bîbî, Cüveynî'nin *Târîḫ-i Cihângüşâ* adlı eserini örnek almakla birlikte ne üslûp ne muhteva ne de tarihçilik bakımından ona ulaşabildi. Buna rağmen eser, özellikle XIII. yüzyılın ilk yarısı için ihtiva ettiği zengin malzeme ile Selçuklu tarihi araştırmalarında büyük öneme sahiptir. Ancak eserde dikkatle kullanılmasını gerektiren bazı hususlar mevcuttur. Müellifin zikrettiği hadiselerin tarihlerini genelde vermemesi ve zaman zaman kronolojik sıraya riayet etmemesi araştırmacıların yanılmasına sebep olmaktadır. Bir başka husus, İbn Bîbî'nin bilhassa uçlarda devlet otoritesine karşı gelen Türkmenler'le zaman zaman büyük şehirlerde karışıklık çıkaran "fityân" ve "rûnûd" gibi zümrelere yönelik ön yargılı tutumudur. Nitekim müellif, Moğol zulmüne baş kaldıran Türkmenler'i şiddetle eleştirir. *el-Evâmirü'l-'Alâ'iyye*'nin İbn Bîbî henüz hayatta iken 1284-1285 yıllarında yapılmış anonim bir muhtasarı mevcuttur. Bazı faydalı ilâveleri de içeren muhtasarda süslü üslûp terk edilirken tarihî malzeme başarılı biçimde korundu. Bu metin Yazıcıoğlu Ali tarafından Türkçe'ye çevrilerek II. Murad'a sunuldu. Mütercim, 827 (1424) veya 840 (1436-37) yılında tamamladığı tercümesine Râvendî'nin *Râḫatü's-şudûr*'u, Reşîdüddin Fazlullâh-ı Hemedânî'nin *Câmi'u't-tevâriḫ*'i ve *Oğuznâme*'den aldığı bazı kısımları da ekledi.

Kerîmüddin Aksarâyî'nin Farsça *Müsâmeretü'l-aḫbâr ve müsâyeretü'l-aḫyâr*'ı Anadolu'da Selçuklu devri tarih yazıcılığının en dikkate değer eserlerinden biridir. Uzun süre İlhanlılar'ın Anadolu nâibi Mücîrüddin Emirşah'ın hizmetinde bulduktan sonra 701 (1301) yılında Gâzân Han tarafından Anadolu'daki vakıfların nâzırlığına tayin edilen müellif, 723'te (1323) tamamladığı eserini İlhanlı Devleti'nin Anadolu valisi Emîr Timurtaş b. Çoban'a takdim etti. Eserin birinci bölümü İslâm dünyasında kullanılan takvimler, ikinci bölümü Hz. Peygamber devrinden Bağdat'ın Moğollar tarafından tahribine kadar (1258) muhtasar bir İslâm tarihi, üçüncü bölümü Büyük Selçuklular ve Anadolu'nun fetihinden II. Gıyâseddin Keyhusrev'in vefatına kadar (1246) Anadolu Selçuklu tarihi, dördüncü bölümü XIII. yüzyıl ortalarından 723'e (1323) kadar Anadolu'da meydana gelen olaylarla ilgilidir. Müellif, eserin yaklaşık beşte dördünü oluşturan dördüncü bölümde özellikle kişisel gözlemlerine dayanarak Anadolu'da İlhanlı hâkimiyetine dair son derece önemli bilgiler verir. Aksarâyî, eserine İslâm tarihini de

ekleyip umumi bir tarih yazmaya teşebbüs ettiyse de bir tarihçi olmaktan ziyade bizzat kendisinin de belirttiği gibi divan görevlisi iken gördüklerini anlatan, her türlü sırrı açıklayan ve başından geçenleri nakleden bir hâtrât müellifi durumundadır (*Müsâmeretü'l-ahbâr*, s. 34-35; a.e., trc. M. Öztürk, s. 26). Daha önceki dönemler için verdiği bilgiler İbn Abdürabbih, Ebû Bekir es-Sûlî ve Kādî Beyzâvî gibi birkaç müellife dayanmaktadır. Ayrıca Büyük Selçuklular ve Anadolu'nun fethiyle ilgili bölümde muhtemelen selçuknâmelerden birini kullanmıştır. Eserin ilk üç bölümünü oldukça sade bir üslûpla kaleme alan Aksarâyî dördüncü bölümden itibaren çağdaşlarına uyarak edebî tarihçiliğe yönelmiştir. Müellif dördüncü bölümü kaleme alırken kullandığı kaynakları zikretmez. Onun, çağdaşı İbn Bîbî'den hiç bahsetmemesi ve eserinden habersiz görünmesi dikkat çekicidir. Eser, özellikle İbn Bîbî tarihinin sona erdiği 679 (1280) yılından 723 (1323) yılına kadar meydana gelen hadiseler için en önemli yerli kaynak durumundadır. Yaşadıkları coğrafya ve toplum, kullandıkları dil ve üslûp, yaptıkları iş ve mensup oldukları zümre İbn Bîbî ile Aksarâyî'yi olayları algılamada birbirine yakınlaştırmıştır. Buna rağmen her iki müellif bir-

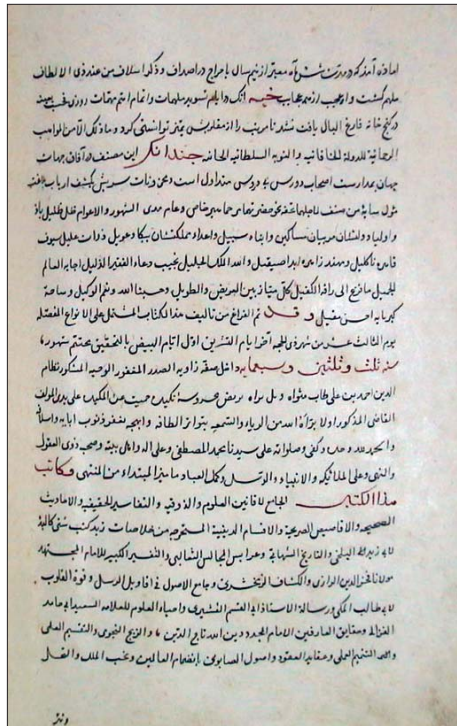
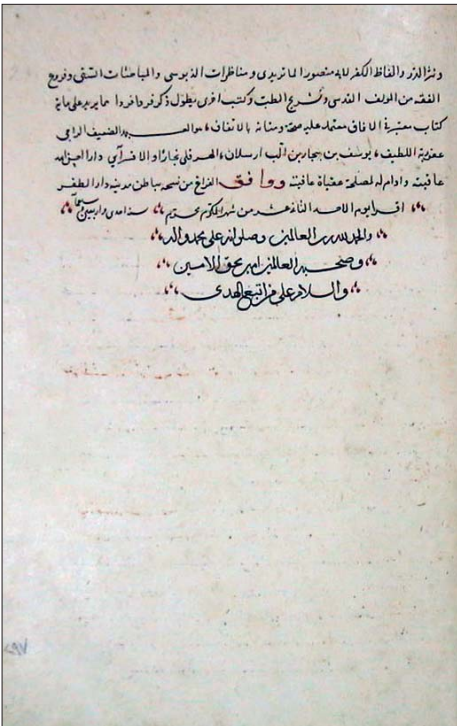
birinin devamı olan iki farklı nesli temsil etmektedir. Bu durum, hadiseleri daima Selçuklular noktasından ele alan İbn Bîbî'ye göre Aksarâyî'nin bakış açısının daha çok İlhanlılar'a odaklanmasına yol açmıştır.

Yine Farsça kaleme alınan ve *Selçûknâme* adıyla tanınan anonim bir eser Selçuklular'ın başlangıçtan Muharrem 765'e (Ekim 1363) kadar kısa bir tarihini içermektedir. Eserde Büyük Selçuklular, son Hârizmşah hükümdarları ve Anadolu Selçuklularının ilk sultanlarından kısaca bahsedildikten sonra II. Gıyâseddin Keyhüsrev devrinden (1237-1246) itibaren olaylar daha ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır. Özellikle Geyhatu'nun Anadolu umumi valiliği ve tahta çıkmasının ardından Anadolu'ya yaptığı seferin bütün ayrıntılarıyla anlatılması müellifin XIII. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olabileceğini düşündürmektedir. Metin 696'da (1297) kesintiye uğramakta ve eser bundan sonra âdetâ tarihî bir takvim şeklinde 765 (1363) yılına kadar gelmektedir. Muhtemelen başka biri tarafından eklenen ve iki sayfa tutan bu takvim üslûp bakımından asıl metinden bâriz şekilde ayrılmaktadır. Eserini bozuk bir Farsça ile kaleme alan müellifin İbn Bîbî, Aksarâyî ve Niğdeli Kadı Ahmed gibi müelliflerin kitaplarını kullandığı-

na dair herhangi bir ipucu bulunmamaktadır. Zaten eser bu kaynakların çok gerisindedir. Müellif kitabını Farsça tarih yazıcılığının olgunluk döneminde kaleme almasına rağmen olayların anlatımında anekdot, hikâye ve rivayetlerle yüzeysel kronolojik bilgilerin ötesine geçememiştir. Ayrıca eserde hiçbir Selçuklu kaynağında yer almayan yanlış bilgilere de rastlanmaktadır. Sultan Melikşah'ın Konstantiniye seferi, Sultan Hârizmşah Muhammed'in 615 (1218) yılında denize atılarak boğulması, Cengiz Han'ın Celâleddin Hârizmşah'a yenilip ona haraç vermeyi kabul etmesi, I. Alâeddin Keykubad'ın Hülâgû'nun oğulları Melütey ve Mengü Timur'u mağlûp ederek derilerini yüzdürmesi eserdeki fâhiş hatalardan sadece birkaçıdır. Bu durum, müellifin yazılı kaynakların yanında halk rivayetlerinden yararlanması sebebiyle ortaya çıkmış olmalıdır. Bütün bunlara rağmen kitap, bilhassa İbn Bîbî ve Aksarâyî'nin suskun kaldığı bazı konularda yer yer kısa fakat önemli bilgiler içermektedir.

Niğdeli Kadı Ahmed'in *el-Veledü's-şefîk ve'l-hâfidü'l-halîk* adlı eseri bir ansiklopedi niteliğindedir. 600 (1203) yılı civarında Hoten'den Anadolu'ya göç ederek Selçuklu sultanlarının hizmetine giren bir aileye mensup olan müellif önce Kayseri'de divtdârlık ve hizmetgüzârlık görevlerinde bulundu, daha sonra Niğde'de kadılık yaptı. İlhanlı Hükümdarı Ebû Said Bahadır Han'a ithaf ettiği eserini 13 Zilhicce 733 (25 Ağustos 1333) tarihinde Niğde'de tamamladı. Peygamberler tarihi ve Acem melikleri; İslâm tarihi; fizikî ve felekî coğrafya ile kıyamet ve âhiret ahvali; sire, şemâil, ahlâk ve fazilet-i nebî ile kelâm olmak üzere beş bölümden meydana gelen eser bu özellikleriyle diğer tarih kitaplarından ayrılmaktadır. Eserin Anadolu Selçuklularına dair bölümü Büyük Selçuklular'la ilgili bölümüne göre daha kısa ve uzun süre Selçuklular'ın hizmetinde bulunan bir aileye mensup bir müelliften beklenmeyecek kadar zayıftır. Bu durumu, müellifin gerekli bilgileri elde edememesinden ziyade bilinçli bir tercih şeklinde değerlendirmek daha yerinde olur. Esasen müellif olayları bilhassa özetlediğini, ay ve gün tayin etme ihtiyacı duymadığını belirtir (Ertuğrul, I, 536). Kadı Ahmed'in dedelerine bağlılığı, onun dedelerinin hâmisî olan Selçuklu hânedanından her fırsatta övgü ile bahsetmesine yol açmıştır. Müellif İbn Bîbî'nin eserinden habersiz görünse de Aksarâyî'nin kitabından faydalanma imkânı bulmuştur. Eser tarihçilik bakımından yazılmaya birlikte özellik-

Niğdeli Kadı Ahmed'in *el-Veledü's-şefîk ve'l-hâfidü'l-halîk* adlı eserinden iki sayfa (Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 4518, vr. 297^a-298^a)

Aziz b. Erdeşir-i Esterâbâdî'nin *Bezme ü Rezm* adlı eserinden iki sayfa (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 3465, vr. 35^b-36^a)

le İlhanlı Devleti'nin sonlarına doğru Anadolu'nun dinî, sosyal ve kültürel durumuna dair verdiği bilgiler açısından önemlidir. Kadı Ahmed, Selçuklu tarihine dair *Selçuknâme* adıyla bir eser daha kaleme almış, ancak Emîr Şemseddin Dünder Beg b. Hamza-yi Nikîdî adına yazıldığı anlaşılan bu eser günümüze ulaşmamıştır (a.g.e., I, 91, 131; A. C. S. Peacock, s. 105).

Daha geç bir tarihte yazılmasına rağmen söz konusu geleneğin bir devamı niteliğinde olan Azîz b. Erdeşir-i Esterâbâdî'nin (ö. 800/1398 yılından sonra) *Bezme ü Rezm* adlı eserini de burada zikretmek gerekir. Celâyirîliler'in hizmetinde iken Timur istilâsı yüzünden Sivas'a gelip Kadı Burhâneddin Ahmed'in hizmetine giren Esterâbâdî eserini bu hükümdarın isteği üzerine kaleme aldı. Müellifin, eserini Arapça yazmak istediği halde bu dönemde Farsça'nın Anadolu'da daha yaygın bulunmasından dolayı bu dili tercih ettiğini vurgulaması dikkate değerdir (*Bezme ü Rezm*, s. 537). Esterâbâdî, sadece birinci cildi günümüze ulaşan eserinde gördüklerini ve duyduklarını dayanarak Kadı Burhâneddin ve devleti hakkında ayrıntılı bilgi verir. Bu sebeple eser Orta Anadolu'nun XIV. yüzyılın ikinci yarısındaki tarihine ışık tutan en önemli kaynak durumundadır.

Anadolu'da Selçuklu devri tarih yazıcılığı incelenirken yukarıdaki eserlerden dil, muhteva ve tarihçilik bakımından ayrılan

iki eserden daha söz etmek gerekir. Bunlardan ilki Mardin, Meyyâfârikin ve Dimaşk'ta idarî görevlerde bulunan İbnü'l-Ezrak el-Fâriki'nin Arapça *Târîhu Meyyâfârikin ve Âmid*'idir. Üç cilt olan eserde başlangıçtan 572 (1176-77) yılına kadar vuku bulan hadiseler anlatılmıştır. İlk iki cildi günümüze ulaşmayan eserin özellikle müellifin şahit olduğu olaylarla ilgili bölümleri oldukça önemlidir. Eser bilhassa Güneydoğu Anadolu, el-Cezîre, Irak ve Suriye bölgesinin 572 (1176-77) yılına kadar olan tarihiyle Artuklular hakkında ihtiva ettiği zengin malzeme açısından önemli bir kaynak durumundadır. Tarihi, tıp ve hadis âlimi İbn İlalımış'ın (ö. 640/1242 [?]) yine Arapça kaleme aldığı, Düneysir'e (Kızıltepe) mensup âlim, şair ve ediplerin biyografilerini içeren *Hilyetü's-seriyyîn min havâssi'd-Düneysiriyyîn*'i de (*Târîhu Düneysir*) bölgenin kültür tarihi için değerli bir kaynaktır. Bununla birlikte eseri klasik bir şehir tarihinden ziyade biyografi veya tabakat kitabı olarak değerlendirmek mümkündür.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Ezrak el-Fâriki, *Meyyâfârikin ve Âmid Tarihi: Artuklular Kısmı* (trc. Ahmet Savran), Erzurum 1992, tür.yer.; Kadı Burhâneddin-i Ânevî, *Enisü'l-kulûb*, Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2984 (Selçuklular'la ilgili kısmın neşri için bk. M. Fuad Köprülü, "Anis al-Kulûb", *TTK Belleten*, VII/27 [1943], s. 459-521); İbn İlalımış, *Târîhu Düneysir* (nşr. İbrâhim Sâlih), Dimaşk 1413/1992,

s. 5-19; İbn Bîbî, *el-Evâmîrü'l-'Alâ'iyye fi'l-umûri'l-'Alâ'iyye* (nşr. Adnan S. Erzi), Ankara 1956; Kânî-i Tûsî, *Kellile ve Dimne*, British Museum, Add., nr. 7766, vr. 8^b-9^a, 108^a-b; Aksarayî, *Müsâmeretü'l-ahbâr*, s. 28 vd., 34-35, 304; a.e. (trc. Mürsel Öztürk), Ankara 2000, s. XIII-XX, 26; Esterâbâdî, *Bezme ü Rezm* (nşr. Kilisli Muallim Rifat), İstanbul 1928, mukaddime, s. 5-21, metin, s. 537; Yazıcızâde Ali, *Tevârih-i Âli Selçuk [Oğuznâme-Selçuklu Tarihi]: Giriş-Metin-Dizin* (haz. Abdullah Bakır), İstanbul 2009, s. XXV-LXXIII; Şikârî, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 8-9; *Târîh-i Âli Selçuk* (nşr. ve trc. Feridun Nafiz Uzluk), Ankara 1952, metin, s. 16, 32-33, 47; *Târîh-i Âli Selçuk der Ânâtülî* (nşr. Nâdire Celâlî), Tahran 1377/1999, tür.yer.; M. Cevâd Meşkûr, "Târîh-i İbn Bîbî", *Nâme-yi Minovî* (nşr. Habîb Yağmâî – İrc Efşâr), Tahran 1350/1971, s. 450-466; M. Emin Riyâhî, *Osmanlı Topraklarında Fars Dili ve Edebiyatı* (trc. Mehmet Kanar), İstanbul 1995, s. 74, 123-126, 144-146; *Dânişnâme-i Edeb-i Fârsî* (nşr. Hasan Enûşe), Tahran 1383/2005, VI, 235-236, 285-286, 388-389, 661-663; Ch. Melville, "The Early Persian Historiography of Anatolia", *History and Historiography of Post-Mongol Central Asia and the Middle East: Studies in Honor of John E. Woods* (ed. J. Pfeiffer – Sholeh A. Quinn), Wiesbaden 2006, s. 135-166; Ali Ertuğrul, *Anadolu Selçukluların Devrinde Yazılan Bir Kaynak: Niğdeli Kadı Ahmed'in el-Veledü's-şefik ve'l-hâfidü'l-halik'i* (doktora tezi, 2009), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, I, 85, 91, 131, 512, 536-538, 542-543, 550-551; H. W. Duda, "Zur Geschichtsforschung über die Rum-Seldschuken", *ZDMG*, LXXXIX (1935), s. 19-20; a.m.f., "İbn Bîbî'nin Selçuk Tarihi", *ŞM*, II (1957), s. 1-10; Mükrimin Halil Yınanç, "Anonim Tarihi-i Âli Selçuk", *Tarih Semineri Dergisi*, I, İstanbul 1937, s. 39-50; M. Fuad Köprülü, "Anadolu Selçukluların Tarihinin Yerli Kaynakları", *TTK Belleten*, VII/27 (1943), s. 379-521; Aydın Taneri, "Müsâmeretü'l-Ahbâr'ın Türkiye Selçukluların Devlet Teşkilâtı Bakımından Değeri", *TAD*, IV/6-7 (1966), s. 127-171; Mehmet Altay Köymen, "Türkiye Selçukluların Tarihine Dair Yeni Bir Kaynak: el-Veledü's-şefik", *TTK Belgeler*, XV/19 (1993), s. 1-22; A. C. S. Peacock, "Ahmad of Niğde's al-Walad al-Shafiq and the Seljuk Past", *Anatolian Studies*, LIV, Ankara 2004, s. 95-107; İsmail Aka, "Aksarayî, Kerîmüddin", *DİA*, II, 293; Abdülkerim Özyayın, "İbn Bîbî", a.e., XIX, 379-382; Ahmet Savran, "İbnü'l-Ezrak el-Fâriki", a.e., XXI, 34-35; Tahsin Yazıcı, "Esterâbâdî, Azîz b. Erdeşir", a.e., XI, 438; a.m.f., "Ebn Bibi", *Elr.*, VIII, 8-9; Ca'fer Şîr, "Aksarayî", *DMBİ*, I, 490-491; Mecdüddin Keyvânî, "İbn Ezrak", a.e., II, 722-726.

OSMAN GAZİ ÖZGÜDENLİ

Osmanlı. Osmanlı Devleti'ne gelinceye kadar Türkler kendi dillerinde tarihlerini yazmamıştır. Selçuklu Devleti'nin dağılmasından sonra Anadolu'da ortaya çıkan Türk beylikleri gibi Osmanlı Beyliği'nde de erken dönemlerde kaleme alınıp bugüne ulaşan bir tarih telifine rastlanmaz. Tarih kapsamında değerlendirilebilecek ilk Osmanlı kaynakları kuruluştan yaklaşık yüzyıl sonra ortaya çıkmıştır. Bu durum Osmanlı tarihçiliğinin bu ilk eserleri hakkında birçok